

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5.20, za pol leta K 2.60, za četrt leta K 1.30. Posamezna številka 10 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljatve na uredništvo in upravništvo: Ljubljana, Selenburgova ulica št. 6, prvo nadstr.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostolpnimi betit vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objaahv po 12 vin. za vsakokr. — Za razne izjave itd. stane peti vrstica 24 vin. — Reklam. so poštn. ine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Prvi maj in mir.

V zmislu prvotnega sklepa smo zadnjič poročali, da delavstvo z ozirom na razmere opusti praznovanje prvega maja. Po zaključku lista smo šele dobili končne sklepe, po katerih so se organizacije odločile, da proslave letošnji prvi maj s tem, da ta dan počiva delo ter da se prirede mirovni manifestacijski shodi.

Vsaakega zavednega delavca je ta inicijativa razveselila, zlasti, ker občuti delavstvo po vsem svetu karnajbolj posledice dolgotrajne vojne. Sedaj se ne vprašujemo o smotrih vojne, ne o zmagi, ker je zgodovina te vojne dovolj jasno pokazala, da niso žrtve v nobeni primeri s končnim uspehom, ki ga kdo pričakuje. Socialna demokracija ne zahteva zmagovalcev in zmagancev, marveč le časten mir za vse države, za vse človeštvo. Zato je dvignil avstrijski proletarijat letos prvega maja svoj glas, da ga sliši proletarijat v zveznih in v državah sporazuma. Ves svet naj sliši tudi naš klic po miru, ki se naj združi s klici proletariata po ostalem svetu v mogočen odjek, da pripravi pot poštenemu, blagonosnemu miru v prid vesoljnemu človeštvu. Ta smoter nam je svet, v tem prepričanju smo prvi maj slavili letos, neglede na vse druge okoliščine, z mirovnimi manifestacijami.

Manifestacijskim shodom je bila predložena naslednja resolucija:

„Ob praznovanju prvega maja zbrani možje in žene delovnega ljudstva izjavljajo:

Zvesti sklepom mednarodnih socialističnih kongresov, zlasti kongresa v Baslu in v zavesti popolnega soglašanja z vsem delovnim ljudstvom Avstrije in Ogrske svečano izreka shod svojo odločno pripravljenost za takojšnji mir brez osvojitvev in ponižanja katerekoli vojskujoče se države in nasprotuje vsakemu nadaljšanju prelivanja krvi, uničevanja človeških življenj in ljudskega blagostanja;

z zadovoljstvom sprejema na znanje obvezne izjave skupne vlade avstroogrške, da vodi ta država vojno le za obrambo in da je pripravljena za časten mir brez osvojitvev in zahteva neomajno vztrajanje na tej izjavi, ki je potreben predpogoj za mirovna pogajanja;

shod pozdravlja z navdušenim pritrjevanjem pričeta pogajanja strank Nemčije, Avstrije in Ogrske z bratskimi strankami tujine, ki imajo namen, da iznova dokažejo bratsko solidarnost proletarijata vseh dežel, da izgradi novo internacionalo na širši podlagi in v poglobljeni obliki, da postavi v službo umetno zadrževano mirovno voljo delovnega ljudstva vseh držav in narodov sveta za dosego trajnega miru;

pričakuje, da sodeluje na novo zbuena internacionala pri vpostavitvi novega evropskega mednarodnega prava in nove evropske državne skupnosti, temelječe na svobodi in bratski solidarnosti vseh narodov.

S strastnim sočuvstvom pozdravlja shod ruski proletarijat, ki s svojim junaškim bojem ni rešil le samega sebe, temveč vso Evropo jarma in biča carizma in je tako napravil svobodno pot za nov politični in socialni razvoj.

Shod obljubuje, da vpostavi vsak poseameznik in vsi skupaj vse svoje sile, da

pomagajo potrebi po splošnem miru k naj hitrejšemu uresničenju.“

V Ljubljani je priredilo deželno zastopstvo jugoslovanske socialne demokracije shod v Svicariji. Na shodu je bilo nad 3000 ljudi. Mesto je bilo praznično, trgovine zaprte in delo je počivalo v razmeroma velikem obsegu posebno po privatnih obratvališčih. S kratkim nagovorom je otvoril shod ob pol 4. uri popoldne sodrug Kopač. Poročal je sodrug Anton Kristan, ki je v uro trajajočem govoru pojasnjeval delovanje internacionale s posebnim ozirom na sodelovanje proletariata pri vseh pokreth za napredek in demokratizacijo javnega življenja, ter zlasti naglašal, da so vsi kongresi internacionale, posebno pa bazelski leta 1912 kazali na nevarnost vojne, svarili in predlagali v ta namen, da se odpravi tajnost diplomacije ter ustanove razsodišča, ki bodo reševala svetovne spore. Naglašal je, da je med proletariatom nastalo pravo gibanje za mir že po vsem svetu, ki ga končno mora prinesiti kljub vsem imperalističnim težnjam kapitalistov. Zgoraj navedena resolucija je bila sprejeta z burnim odobravanjem.

Jako lepo je uspel tudi manifestacijski shod dopoldne pri g. Mihelčiču v Zagorju ob Savi, kjer je bil poročevalec sodrug Kopač. Zagorčani so se shoda udeležili v prav častnem številu. Zaključno besedo je imel sodrug Čobal.

Jesenice. Majski shod je bil ob treh popoldne pri „Jelenu na Savi“. Skoro da se je udeležilo približno 700 oseb. Sodrugi Zugwitz je točno ob treh otvoril shod in imenoval za zapisnikarja sodruga Gabriela. O dnevnem redu Delarstvo in mir je poročala sodružica Štebijeva. Resolucija je bila sprejeta soglasno. Sodrugi Zugwitz je zaključil shod s klicem „Živel mir“, ki je našel pri navzočih krepak odmev. Pred shodom in po shodu so zaigrali dobro izšolan sodrugi tamburaši nekaj skladb.

Vsi shodi so bili najlepša manifestacija. Žal le, da je bilo premalo časa za boljše agitacijo, ker so bili na razpolago le štirje dnevi, tako, da ni bilo mogoče obvestiti množic o priredbi, ki bi bila gotovo z vso dušo manifestirala za čimprejšnji mir, enako z nami, ki smo se udeležili tega mirovnega dela.

Vztrajajmo na tej poti, da rešimo človeštvo te grozote in priborimo, kar so zahtevali že ponovno mednarodni kongresi proletarijata!

Izpred ljubljanskega najemnega urada.

Pred ljubljanskim najemnim uradom se je izvršila sporna zadeva zaradi povišanja najemnine, ki je precej poučna. Gospod Deghenghi v Ljubljani je lastnik velike stanovanjske hiše in je zvišal strankam meseca novembra 1916 stanarino razmeroma visoko, dasi se mu hiša obrestuje že tako kaj lepo. Ker je dokazilni material preobsežen da bi ga mogli v celoti priobčiti, podajamo le pravorek najemnega urada, ki je za čitatelje dovolj jasen, da si napravijo sodbo o slučaju tudi sami. Pomembno je tudi, da si izpovedbe gospoda Deghenghija silno nasprotujejo. Najemni urad je dobil vpogled v tri izjave: po eni ima gospod Deghenghi

K 9693— izgube, po eni K 35.000 čistih dohodkov, po tretji se pa obrestuje hiša po dobrih 6%.

Najemni urad izvaja v svoji razsodbi: Na podlagi izvedenih dokazov in uradnih poizvedb je mestni najemni urad prišel do prepričanja, da je vsako povišanje stanarine meseca novembra 1916 s strani Antona Deghenghija za stanovanje v Kolizeju neupravičeno in nedopustno, to pa iz naslednjih razlogov:

Postavke, ki so resnično upravičene in katere je upoštevati so naslednje:

Prirastek oziroma povišanje na pristojbini za vojaško nastanitev, ki se je od začetka vone do danes povišala

za letnih . . . . . K 436.80

večji izdatki za razsvetljavo letno po K 35.90

„ „ na vodarni letno po K 63.85

„ „ skupaj tedaj . . . . . K 536.55

katera vsota je pa več kot krita v prihrankih na obrestih tirjatev od N. posojilnice in N. hranilnice, ki znašajo letno K 852.50.

Res je tudi, da so se plače raznim uslužbencem Antona Deghenghija od začetka vojne povišale, med drugim tudi administratorci za 30 K mesečno; ker pa spada administracija hiše na vsak način v delokrog gospodarja in je to njegova dolžnost, katero delo je tudi opravljeno v enem ali dveh dnevih mesečno, dočim spada vse ostalo delo v delokrog hišnic, kojih si drži g. Deghenghi dvoje in poleg tega še posebnega čuvaja, nikakor ne gre, da bi on nalagal stroške administratorice, ki znašajo 1200 K letno svojim strankam. V tem izdatku letnih 1200 K ima Anton Deghenghi več kot zadostno kritje za vse ostalim uslužbencem povišane plače.

Predloženi računi ne izkazujejo, da bi se bila pri Kolizeju izvršila vsako leto kaka popravila in da so ta popravila dražja kot pred vojno. Iz pričevanja kleparskega mojstra N. izhaja, da izdatki Antona Deghenghija za kleparska in vodovodna popravila v Kolizeju v zadnjih treh letih niso večji kot so bili zadnja leta pred vojno.

Sicer je izvedenec potrdil, da optimistično računano znašajo vzdrževalni in administracijski stroški Kolizeja sedaj za 4000 K več kot pred vojno, za kar ima Anton Deghenghi več kot zadostno kritje v višjih doneskih Kolizeja, ki jih je zadobil s povišanjem stanarin oziroma zakupnin od izbruha vojne do novembra 1916, ti višji doneski znašajo v času do novembra 1916 letno celih 7628 K več kot preje, tako, da v novembru 1916 za zopetno povišanje stanarine ni bilo nikake dejanske potrebe. Glasom predloženih računov znašajo stroški za popravilo Kolizeja od izbruha vojne 3600 K, vsled česar odpade na eno leto komaj dobrih 1500 K, oziroma všteti višje izdatke za administracijo komaj 3000 K na leto, iz tega sledi, da se vzdrževalni in administracijski stroški Kolizeja od izbruha vojne, dejansko niso zvišali.

Pa tudi če se vzame za podlago od Antona Deghenghija predloženi nadvse pesemistični račun, glasom katerega znašajo izdatki oziroma stroški za Kolizej letno K 55.404, je razvidno, da se mu v Kolizeju investirani kapital najmanje s 6% obrestuje. V teh stroških so namreč zapopadeni ne samo obresti od hipotek temveč tudi obresti od onih 80.000 K (nabavna vsota K 420.000

manje hipoteke 340.000 K), ki jih je Deghenghi učinkovito založil. Tozadevna postavka znaša 4000 K kar odgovarja 5% obrestovanju, če se pa vpošteva, da znašajo bruto-doneski glasom uradnih poizvedb 56.270 K, izhaja, da pride na zgorajšnjih 80.000 K investiranega kapitala, ne samo 4000 K, temveč celo po Deghenghijevem računu ca 5000 K, to je več kot 6%.

Tak je položaj po navedbah stranke same pred najemnim uradom; kakšen pa da je v resnici dejanski položaj glede Kolizeja pa izhaja iz Deghenghijevega lastno-ročnega esposeja na N. hranilnico ljubljansko z dne 17./2. 1917, glasom katerega znašajo netodohodki Kolizeja letno najmanj 35.000 K in se mu tedaj obrestuje investirani kapital nadvse briljantno.

Od vknjiženih hipotek 340.000 K plačuje po svoji navedbi ca. 18.000 K obresti, tako, da pride na ostanek oziroma učinkovito na kupnino plačano vsoto po 80.000 K ca. 17.000 K letnih dohodkov; to pa odgovarja ca. 20% obrestovanju, kolikor gotovo nobena druga hiša v Ljubljani ne donša.

Iz vseh teh razlogov je bilo tedaj predmetni pritožbi v polnem obsegu ugoditi in izreči vsako povišanje stanarine nedopustnim.

Ljubljana, dne 19. aprila 1917.

Razpust železarskega kartela.

Avstrijski železarski kartel je naznanil dne 23. aprila, da se razide, in sicer zato, da pospeši produkcijo železa in železnih izdelkov. Dokaj značilna je ta izjava. Kartel je obstal skoro štirideset let. Dne 15. decembra 1878 je bil ustanovljen prvi avstrijski železarski kartel, in sicer je obsegal valjarne za tračnice in traverze; to so Vitkoviške železarne, Nadvojvode Albrehta, Tepliške, Terniške valjarne, Praška industrijska družba, Hüttenberška železarska družba in Stajerska železna industrijska družba. Ta kartel je bil sklenjen za dobo do konca leta 1881 in potem je ostal pravzaprav v veljavi, ne da bi bili spremenili glavne določbe, še do 31. decembra 1917. Ta kartel za izdelovanje tračnic je zlasti pomemben, ker so po vzoru tega kartela snovali pozneje tudi kartele za drugo železarsko industrijo. Ti prvi karteli so imeli namen določevati cene, ne pa pospeševati produkcijo. Karteli so raztezali svoje poslovanje na posamezne pokrajine, niso bili enotna organizacija, ter niso dosegli svojega namena, ker niso imeli nikakršne sistematične kontrole. Kmalu so se združile Praška železarska industrijska družba, Tepliška valjarne in Bessemerski plavži ter češka montanska družba, in s tem so zadobile premoč, ki se je zlasti še povečala, ko se je združila ta češka montanska družba še z Vitkovsko rudniško in plavžarsko družbo. Ta dva dela sta sklenila leta 1886 tesnejše pogodbeno razmerje, po katerem sta železarske izdelke odstotno razdelila na posamezne člane kartela ter vse te izdelke skupno prodajala.

Ta mogočna družba je bila jedro, iz katerega se je dokaj naglo razvil avstrijski železarski kartel, zakaj že maja meseca 1886 so se pridružile kartelu vse železarne. Takrat so sklenili kartelno pogodbo do 31. decembra 1887, a jo nato podaljšali do konca leta 1901. Sporedno z združevanjem avstrijske železarske industrije se je snovala enaka centralna organizacija tudi med ogrskimi železarnami, in ker tvori Avstrija in Ogrska enotno carinsko ozemlje, so dosegli kartelirani interesenti prav lahko tiste koristi, ki so jih nameravali doseči. V tem času so nastali boji med ogrskimi in avstrijskimi zvezami, ker sta se hoteli polastiti vpliva potom nakupovanja delnic. Prvi avstrijski kartel se je leta 1901 razšel, ker so zahtevale manjše železarne več naročil in dobička. Večje železarne so nato ustanovile sindikat, ki naj bi tvoril središče novega kartela. Z februarja meseca 1902 so se pridružile

sindikatu važneje železarne. Tudi na Ogrskem so osnovali meseca aprila leta 1902 sindikat po enakih načelih kakor v Avstriji in meseca maja 1902 sta sklenila oba medsebojno pogodbo, ki ju je načeloma združila. Podpisali sta pa zvezi pogodbo šele meseca maja 1903.

Konec leta 1906 se je spremenila Tešinska železarna v delniško družbo. Ob tej priliki so nastala v avstrijskem kartelu nasprotja, ki jih je poravnala nova pogodba. Leta 1913 je nastal zopet spor, in sicer zaradi tega, ker je železarna Rokytzan dala na trg več izdelkov, nego bi jih bila smela, ter delala postranske dobičke. Ob istem času je vodil kartel tudi boj proti mali železarni Hardekovi, ki edina ni bila v kartelu, da bi jo prisilil k pristopu. Meseca marca lani so bile glavne določbe kartela razveljavljene in s tem dovoljena prosta prodaja železarskih izdelkov, in 23. aprila letos pa se je izvršil razpust tega železarskega kartela za avstrijsko železno, strojno in kovinsko industrijo.

Prostovoljni razpust pa ni povzročila okolnost, da bi hoteli gospodje Kestranek in vsi drugi s tem pospeševati razvoj kovinske industrije po končnem miru. O ne! Gospodje bodo, če jim poseben zakon to ne prepreči, že zopet ustanovili nov kartel. Povod razpustu je dala le naredba proti navijalcem cen. In gospodje Kestranek in drugovi bi nič radi ne delali družbo dr. Kranzem in enakim gospodom za omreženimi okni. „Če že mora biti kdo zaprt, potem naj bo posameznik“, so menili gospodje upravniki, ko so odložili svoja upravna mesta. Tako je povedal generalni ravnatelj gospod Rothballer. Cene bodo navijali še dalje, če pa koga zadene nesreča, da ga bodo preganjali zaradi tega, bodo imeli drugi še vedno čas, da se izognejo neprilikam. Ta vzrok priznava tudi „Neue Frei Presse“ z dne 24. aprila.

Kakšen vpliv je imel ta mogočni kartel na železarsko industrijo in zlasti pa na delavske razmere, še izpregovorimo o priliki, da bodo čitatelji razvideli, da se je ta kartel razšel pač nekaj desetletij prepozno.

Svetovna vojna.

V razvoju svetovne vojne ni beležiti nobenih bistvenih sprememb.

Na italijanskem bojišču se vrše običajni boji na celi črti. Nedvomno pa pride v bodočih tednih do kakršnihkoli večjih akcij. Avstrijski vojni poročevalci pričakujejo deseto italijansko ofenzivo na soški fronti, zakaj dolgotrajne priprave na obeh straneh so sigurni oznanjevalci novih spopadov.

Rusko bojišče je razmeroma mirno. Vrše se le manjši boji. Na tej bojni črti se pojavlja najbolj utrujenost, ki ima svoje vzroke v ruskem prevratu. V Rusiji imajo pa tudi sicer težave s transporti in z izdelovanjem vojnih potrebščin. Enako je tudi v Rumuniji.

Na Balkanu ni posebnih dogodkov. Vrše se večinoma boji le okolo Prespanskega jezera. Na Grškem ni bistvenih sprememb v položaju.

Na azijskih bojiščih se vrše le postojanski boji tako v Kavkaziji kakor tudi v Sinaji, to je v Palestini.

Pač pa so se vršili zopet ljuti boji na francoskem bojišču. Doslej sta ponesrečila dva velika sunka, kakor smo že poročali, prodreti nemško bojno črto. Minuli teden pa se je izvršil v Šampaniji tretji velikanski poizkus, ki pa tudi ni uspel. Pri zadnjem boju so ujeli Nemci okolo 20.000 Francozov. Med tem, ko še ni minila velika ofenziva v Šampaniji, so pa pričeli Angleži pri Arrasu zopet silno napadati, kar pomeni četrti poizkus, ki se pa očitno že po dosedanjih dogodkih soditi, ne bo obnesel.

Ti boji so povzročili velikanske izgube na ljudeh in vojnem materialu, tako da n misliti vsaj nekaj mesecev, na nove večje ofenzive od te strani.

Zedinjene države se pripravljajo dalje in če se ne motimo, sporazum od Zedinjenih držav ne bo dobil mnogo pomoči. Vse, kar bo dala ta zaveznica sporazumu, bo najbrže le denar, vojni material in moralna opora; sicer pa skrbe Zedinjene države v prvi vrsti zase.

V Ameriki prirede velik vojni posvet sporazuma, ki pa ima le namen zaplesti Zedinjene države v ožje stike z sporazumom, čemur pa demokratični Amerikanci ne bodo pritrdili, ker se ne marajo vezati, marveč hočejo ohraniti samostojno akcijsko svobodo.

Na nadaljnje v vojno razpoloženje utegnejo dokaj vplivati tudi najrazličnejša mirovna stremjenja, ki so se jela pojavljati po vsem svetu z nekako vehemenco.

Domači pregled.

Sklicanje državnega zbora. Dne 28. aprila je izšel v dunajskem uradnem listu cesarski patent z dne 26. aprila 1917, s katerim se sklicuje avstrijski državni zbor na dan 30. maja 1917. To je precej velik dogodek v avstrijskem javnem življenju. Če pomislimo, da ves čas vojne nismo imeli parlamenta, da skoro dve leti tudi politične stranke javno skoro niso debatirale o političnih stvareh in se je šele v zadnji dobi začelo več razpravljati o najrazličnejših zahtevah strank, o problemih države in nje notranjih reformah, nas to prepričuje, da mora vlada imeti določene načrte, s katerimi namerava priti pred parlament. Na podlagi vseh razprav sodeč se tiče program notranjih reform, ki streme za tem, da se zadovolji z njim večje narodne skupine, se jim da nekaj samostojnega delokroga. Ali bodo te reforme bolj demokratične nego je sedanji deželni zistem in ali bodo jamčile svobodni kulturni in gospodarski razvoj bistveno, o tem ne vemo drugega, kakor to kar je avstrijska vlada izjavila napram provizorični ruski vladi, češ, da namerava demokratizirati državo in izvesti nekako avtonomijo narodov. Po našem mnenju je odvisno realiziranje tega v površnih potezah objavljenega programa od parlamentarnih strank. Če bodo posamezne stranke hotele ohraniti oblast, odločevalen vpliv, potem se ta problem tem potom sploh ne bo rešil, zakaj monarhija je država, ki obstoji iz mnogih narodov in tudi gospodarsko ne gravitira v eno središče. V Avstriji je mogoč le federalizem zgrajen na pravičnih principih enakopravnosti in demokratizma. K vsem tem važnim vprašanjem bo morala tudi socialna demokracija zastopati svoje stališče ter dati nameravanim reformam čimvečji poudarek, zakaj izkušnja in tudi najnovejši dogoki v političnem življenju nam le preveč potrjujejo, da hočejo meščanske stranke rešiti in pomnožiti svojo moč z nameravanimi reformami.

Velika drznost ali lahkomišljenost. Med ljubljanskim shodom, ki je bil prvega maja v Švicariji na vrtu, je bila neka družba zgoraj na hodniku poslopja, ki je uživala kavo in pri tem drobila bel kruh, da so letele drobtinice na zborovalce. Poleg tega je še neka dama pokazala zborovalcem bel kruh, kar je napravilo jako mučen in izzi-valen utisk. Sicer vemo, da imajo nekateri ljudje še vsega dosti, da tudi ne upoštevajo naredeb glede peke kruha, ali tak čin, kakršen se je dogodil tukaj, o priliki mirovne manifestacije in v času, ko ljudstvo trpi glad in nima niti dovolj vojnega kruha, bodisi, da sicer ne dobi dovolj hrane ali pa nima denarja, da bi se oskrbelo s potrebnimi živili, je to kričeč dogodek. Zborovalci so se nad tem početjem silno razburili in in le trezni razsodnosti občinstva in pomirjevalnim besedam rediteljev se je zahvaliti, da ni prešlo ogorčenje do izrazitejšega protesta proti izzivanju.

Pozdrav jugoslovanske socialno demokratične stranke ruskim sodrugom. Na seji zaupnikov jugoslovanske socialno demokratične stranke, ki je bila 8. aprila,

je bil sklenjen sledeči pozdrav ruskim socialistom: Jugoslovanska socialistična stranka pozdravlja z navdušenjem zmago ruske revolucije nad carizmom in silo vojne in pričakuje, da postane velikanski pomen socialnega prevrata, v državi zvestih in neomahljivih bojevnikov za proletarsko revolucijo kategorični opomin zatiralcem in zatiranim vsega sveta. Jugoslovanska socialno demokratična stranka želi z vso vnemo, da konča ruska revolucija, ki je postala najvažnejši mirovni faktor in je zadala vojni buržoaziji smrtni udarec, vse nasilje na vsem svetu in dokaže potrebo socialne reorganizacije.

„Slovenca“ in „Edinosti“ ni vseč, da je jugoslovanska socialna demokracija pozdravila ruski proletariat, to je državljane sovražne države. K temu pripominjamo, da je stranka pozdravila ruski proletariat, ki je dobil več svobode, z novo oficijelno Rusijo pa proletariat nima ničesar skupnega. Proletariat si pa med seboj ni sovražen in želi po vsem svetu enako blagodejnega miru.

Imendan avstrijske cesarice Zite so proslavljali včeraj teden v Avstriji.

Spoznanje. Članek v katerem se zavzema dr. Steinwender za državni zbor, pravi: „Pustili smo ga“ — namreč parlament — „oslabiti in propasti, naša stvar bo v prvi vrsti, da ga zopet izgradimo.“ Kar se nismo naučili v tridesetih in štiridesetih letih, to smo se menda vendar naučili v zadnjih treh letih, in vojna, ki je toliko cvetočega in sposobnega uničila, vendar ne bo pustila pri življenju vsega uboštvu, ki smo z njim ovirali razvoj države in lastnega naroda.“ Če bodele vztrajali v dobrem namenu . . .

Proces proti dru. Frideriku Adlerju zaradi umora ministrskega predsednika grofa Stürgkha se bo vršil dne 18. in 19. maja. Medicinska fakulteta je izjavila, da je dr. Adler normalen.

Šesto avstrijsko vojno posojilo razpišejo v kratkem. Kontrolna komisija za državne dolgove je že sklepala o njem.

Novi predpisi za oprostitev črnovojniških obvezancev. C. kr. ministrstvo za deželno brambo razglasi: Oprostitev vseh pod naznanilo z dne 5. aprila 1917, zadevajoč zglaševanje oproščenih, spadajočih začasno oproščenih oseb, pri katerih doslej dovoljeni oprostilni rok poteče tekom izvajanja kontrole, je smatrati — ako se je ob tej priliki zglašenja prosilo za podaljšanje oprostite — za generalno podaljšanje, ako dotične osebe niso dobile med tem časom obvestila o odklonitvi prošnje za podaljšanje ali o razveljavitvi oprostite. To velja za gažiste in moštvo, vseeno ali gre za službene ali črnovojniške obvezance. Izvzeti so samo oni začasno oproščeni, katerim je ukazano, da morajo po poteku oprostilnega roka oditi direktno na svoje mesto pri armadi na bojnem polju. Generalno oprostilno podaljšanje velja razven tega tudi za one osebe, katerim je bil potekel oprostilni rok že pred začetkom z omenjenim naznanilom odrejenega zglaševanja, ako so dobile na podlagi pravočasno podane prošnje za oprostilno podaljšanje individualno dovoljenje, da počakajo rešitve, in jih je torej smatrati še nadalje za oproščene, ako je bila prošnja za oprostilno podaljšanje ob priliki zglašenja ponovno podana. Opozarja se izrecno na to, da se generalno oprostilno podaljšanje ne razteza na take osebe, za katere se je šele prosilo nove oprostite. Tem se morejo v posebno utemeljenih slučajih ob brezpogojni potrebi dati samo individualna dovoljenja, da počakajo rešitve, v smislu dosedaj veljavnih določb. Ob tej priliki se tudi naznanja, da se v bodoče morajo podajati vse prošnje za novo oprostitev kakor tudi za oprostilno podaljšanje — v kolikor se ne tičejo oseb, ki spadajo v izvzete skupine po označenem naznanilu — vedno osebno ali po pooblaščenih zastopnikih pri oni občini, v katere območju dotični vršijo svoj posel ali imajo sedež

svojega posla, za katerih oprostitev je bila vložena prošnja.

Za žensko volilno pravico. Vojna je izpremenila vse življenske razmere. Na stotisoče žensk opravlja danes dela, ki so jih prej opravljali samo moški. V fužinah, v orožarnah, v municijskih tovarnah, v konzervnih tovarnah — povsod ženske. In na poljih delajo tudi skoro samo ženske. Kaj čuda, če so začele zahtevati ženske tudi politične pravice, zlasti ker vidijo, da se za varstvo ženstva in ženskih interesov nihče ne zmeni. V nobeni stvari nimajo ženske glasu, niti kadar gre za čast, za zdravje in in življenje ženstva. V kratkem se snide parlament, a sedeli bodo na poslanskih sedežih sami moški, ki jim ni nič hudega na svetu, ženske pa se ne bodo mogle oglasiti in ne bodo imele nobenega tolmača svojih skrbí in svojih potreb. Zato so začele na Dunaju agitacijo, naj se prizna ženskam volilna pravica za državni zbor, za deželne zборе in za občine, da bo obveljala popolna ravnopravnost spolov.

Zita do nove žetve ne bo zmanjkalo. Tako sporoča prehranjevalni urad.

Admiral Maks Njegovan je imenovan poveljnikom avstroogrške vojne mornarice.

Poljsko socialno demokracijo bosta zastopala na štokholmskem kongresu poslanca sodruga Daszynski in dr. Diamand.

Niklaste novce po 20 h sprejemajo še do preklica državne banke in uradi. Dalje so dobili poštni uradi nalog, da pridržujejo niklaste novce po 10 h, zakaj državna uprava namerava potegniti iz prometa tudi te novce.

Rekvizicija tkanin, pletenin in oblek. Z Dunaja poročajo, da bo država v kratkem rekvirirala vse tkano in pleteno pavolno blago, ki tehta vsaj 80 g pri m². Rekvirirane pa ne bodo pletenine (n. pr. nogavice), broširano blago, čipke, pajčolani in fantazijske tkanine. Rekviziciji podlegajo tudi pavolni namizni prtí, servijete, obrisače, ter konfikcionirano blago iz pavole ali poluvalne, nadalje moške srajce in spodnje hlače, nadalje moške obleke v velikosti 41 do 54 ter delavske obleke. Izvzeto je 50% podloge, ki jo imajo krojači in konfekcionarji. Trgovci smejo obdržati 20% svoje zaloge tkanega blaga, najmanj pa 600 m in 50% pletenega blaga.

Razširjeno volilno pravico dobe na Ogrskem. Na Ogrskem pripravljajo volilno reformo. Tako je dal sporočiti grof Tisza. Volilna reforma pa ne bo popolna. Volilno pravico bodo dobili podčastniki, odlikovanci in tisti, ki imajo vsaj osem oralov zemlje. Tisza obljubuje še razne druge reforme v varstvo delavcev in invalidov. Vse to pa vendar ni splošna in enaka volilna pravica, ki so jo Ogrji menda pač zaslužili in so tudi zrelí zanjo. Grof Tisza torej ne zaupa svojim rojakom preveč enakomerno.

Delavstvo v Budapešti je pridrilo dne 2. maja med 11. in 12. uro opoldne splošno stavko za splošno volilno pravico.

Boleča so kurja očesa in njih odstranitev je prava dobrota. Nikdar pa se to ne sme zgoditi z izrezavanjem kurjih očes z nožem. Prav lahko se zgodi, da pregloboko zarežemo in si s tem nakopljemo zastrupljenje krvi. Da se pa noža ne uporablja lahkomišlno, priporočamo čitateljem mnogopreizkušeno, temeljito učinkujoče sredstvo. S Fellerjevim obližem za kurja očesa se ta veliko bolj zanesljivo in vsled tega brez nevarnosti in popolnoma brez bolečin odstranijo. Tisoči hribozalcev, orožnikov, listonož, vojakov in vsi, ki so ga kdaj uporabili, priporočajo Fellerjev obliž za kurja očesa, ki je torej najhitrejši in zanesljivo učinkujoče sredstvo za odstranitev kurjih očes brez nevarnosti in stane 1 krono. Za poštnino in ovoj 2 kroni 30 vinarjev več. — Kdor veliko hodi, smatral bo za pravo dobroto, če se bo iznebil nadležnih kurjih očes. Za odstranitev glavobola in migre-

ne (živčnega glavobola) priporočamo iz lastne izkušnje hladeče, bolečine lajšajoče, neverjetno dobrodejno Fellerjevo črtalo za migreno (Migränstift), ki stane samo 1 K 40 v. Ti priljubljeni preparati so se tišočno obnesli in jih lahko kar najbolje priporočamo. Naroče se pristni pri lekarnarju E. V. Feller, Stubica, Elzatr 334, Hrvaško. Sploh naročamo vse dobre preparate pri Fellerju.

Svetovni pregled.

Mednarodna socialistična konferenca v Stokholmu se najbrže prične že 16. maja. Vojno časopisje se zaletava ob konferenco vedno ljuteje. Celo slovenski listi, zlasti Edinost in Slovenec ne moreta pozabiti tega, da se dovoljuje prav socialistom toliko svobode, da morejo razvijati svoje politično delovanje. Stvar je pa vsa drugačna. Nobena stranka, ne samo v osrednjih državah nego tudi v državah sporazuma ni izgubila toliko svobode kakor prav delavske stranke. Verske stranke imajo zaslonbo v cerkvah, v gospodarski moči, v državnih upravah, dočim delavstvo tega nima. Vse te stranke si prisvajajo kopčno smotre vojujočih skupin in vstopajo zanje, dočim zastopajo socialisti že od vsega početka načelo sporazumljenja in ureditve medsebojnega razmerja potom dogovorov. To je velika in bistvena razlika. In kaj mislite, da bodo delavski zastopniki na štokholmski konferenci govorili o tem, kako naj narodi drug drugega uničijo? Kako naj drug drugega gospodarsko in kulturno podvržejo svojemu gospodstvu? Ne! To ne bo naloga tega kongresa! In če sedaj spravljajo v svet najrazličnejše vesti ti vojni hujskači, da se kongresa ne udeleže Francozi ali Rusi, ali Angleži itd., ima vse to prav očiten namen zbužati nezaupanje v konferenco. Socialisti ne bodo šli na konferenco nepripravljeni, še predno se bo konferenca sešla, bodo določili dnevni red, ki bo omogočal vsem narodom, da se konference udeleže. Razpravni predmeti ne bodo imeli politično sovražne barve proti tej ali oni skupini, marveč bodo imeli namen zblizanja, namen vpostavitve načel, ki bodo omogočala najti podlago za pričetek mirovnih pogajanj. Ta namen pa ni nikomur sovražen, ta namen je vsemu človeštvu, ki nima direktnega interesa na nadaljevanju vojne, idealen. Stokholmske konference se bodo nedvomno udeležili zastopniki vseh narodov, in dasi ne trdimo, da bodo ti zastopniki napravili mir v Stokholmu, vsaj to tudi ni njih naloga, smemo se pa nadejati in se tudi nadejamo, da bo ta konferenca pospešila mirovno gibanje s svojimi direktivami. Med konferenco socialistov in političnimi smotri drugih strank je torej bistvena razlika, prav zaradi tega pa mora biti logično bistveno različen tudi dogledni uspeh, ki ga mi pričakujemo od štokholmske konference, od onega, ki bi ga rade meščanske stranke.

Novo zavarovalnice na Angleškem. Angleži so ustanovili novo zavarovalnico, ki zavaruje delniške družbe zoper škodo, ki bi nastala vojnodobavni industriji, če bi se nenadoma sklenil mir. Tudi to dejstvo dokazuje kje tiči zajec.

Mirovni pogoji Nemčije. Nemško časopisje poroča, da namerava nemški kancler meseca maja oznaciti natančneje mirovne pogoje Nemčije v posebnem govoru. Poročila menijo, da bodo pogoji tudi za sporazum sprejemljivi. Bethmann-Hollweg se je odločil za novo izjavo, ker je sporazum ugovarjal vsem dosedanjim izjavam, češ, da so premalo jasne, detajlirane. Mirovni predlogi morajo obsegati realne predloge, o katerih se naj obravnava.

Velika rudniška nezgoda se je v Wiemelshausnu v rovu „Karl Friderik“ zgodila dne 28. aprila ob 5 uri 40 minut zjutraj. Pretrgala se je vrv dvigala, ki je vozilo 42 rudarjev in zletelo v globino. Najbrže so se vsi rudarji ponesrečili smrtno.

Izgube ladij zaradi vojne z podmorskimi čolni znašajo meseca marca 450 topovskih ladij, in sicer 885.000 ton teže. Od početka vojne do 31. marca je bilo potopljenih v celoti 5,711.000 ton teže, kar znaša 23 odstotkov vseh domačih angleških trgovskih ladij.

Majski oklic italijanskih socialistov je italijanska cenzura zaplenila.

Znani socialist Plehanov, ki se je vrnil iz prognanstva, je vstopil v rusko vlado in prevzel predsedstvo komisije za študij izboljšanja železniških uslužbencev.

Vojaško dolžnost je sprijela reprezentančna zbornica v Zedinjenih državah.

1000 dni vojne. Neki statistik računa, da je padlo v prvih 1000 dneh vojne vsak dan 7000 do 8000 vojakov do 16.000 jih je bilo ranjenih, do 4000 vsak dan vjetih. Ako štejemo le mrljice, je prvih tisoč dni vojne pobralo vse za vojno službo sposobne moške velikoga 60 milijonskega naroda. Vsak dan vojne je stal preko 500 milijonov kron, za ta denar bi se dalo sezidati krasno mesto sredi puščave. Dnevno je umrlo v vojni trikrat več ljudi, kakor se jih rodi vsak dan na Nemškem. Dnevno se vsled odsotnosti in pogina moških na bojiščih rodi za 20.000 otrok manj kakor v normalnih časih. Strelav je bilo oddanih v prvih 1000 dneh toliko, da pride na vsako sekundo en topovski strel.

Prehlajen vrat je vsem nalezljivim boleznim vratu prav posebno dostopen. Bolezenske kali se zamorejo razviti le na mrzlih sluznicah v vratu in grlu. Če imata vrat in grlo normalno toploto, bolezenske kali vsled varnostnih snovij v topli krvi ne morejo delovati. Izplakovanje vratu in grla

s Fellerjevim bolečim tolažečim, antiseptičnim, rastlinskim esenčnim fluidom z znamko Elza-fluid, ohrani sluznicam v grlu in vratu zdravo toploto in napravi vse bolezenske kali neškodljive. Ta dober vpliv Elza-fluida leži v njegovem antiseptičnem, kri dovajajočem in čistečem učinku. Tudi pri vnanjih masažah, se izkaže dobrodejno in bolečine pomirjujoče. Cene pred vojno 12 steklenic tega dobrega zdravila pošlje franko za 7-32 K. kamorkoli lekarnar E. V. Feller, Stubica, Elza trg 334, Hrvaško. Pri zapahnenju želodca vzemite Fellerjeve želodec krepče, milo odvajajoče rabarbarske kroglice z znamko Elsa-kroglice, katere lahko obenem naročite. 6 škatlic franko 5 K 57 h. Mnogo stalnih odjemalcev si je pridobila Fellerjeva pomada za negovanje kože z znamko »Elza«. 1. veliki lonček št. I. stane 3 krone, močnejše vrste št. II. 4 K 50 v, za ovoj in poštnino 2 K 30 v več, in je najboljšo varnostno sredstvo zoper vremenske vplive na roke in obraz, dela kožo čisto in jo obvaruje peg. (sa)

Izdajatelj Ivan Mlinar.
Odgovorni urednik Viktor Zore.
Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

500 KRON

vam plačam, če ne odpravi moj uničevalec korenin »Ria-Balsam« vaša kurja očesa, bradavice in oroženelo kožo v treh dneh brez bolečin. Cena lončku s poroščnim listom K 1-75, trije lončki K 4-50, 6 lončkov K 7-50. Stotine zahvalnih in priznalnih pisem. Kemič, Košice (Kaschau, Kassa) 1. pošt. predal 12/391, Ogr.

Podplati

se ohranijo, če se na nove ali malo ponošene čevlje pritrdijo nabitki iz usnja.

Za en par z žeblički cena

za otroke	za dame in dečke	za gospode
26-35	36-42	40-46
K 1-20	K 1-50	K 1-80

Dobe se v zalogi čevljev „PEKO“
Peter Kozina & Ko., Ljubljana,
Breg, nasproti Sv. Jakoba mostu.

OKRAJNA BOLNIŠKA BLAGAJNA V ZAGORJU OB SAVI.

Pisarna: V posloplju Občnega konsumnega društva I. nadstropje. — Uradne ure so od 8. do 12. ure dop. in od 2. do 5. ure pop. Ob nedeljah in praznikih se ne uraduje

Zdravnik blagajne.	Ordinira dopoldne.	Z a čl a n e :
Dr. Tomo Zarnik v Zagorju.	od 9. do 11. ure	V občinah: Zagorje, Kotedrež, Aržiše St. Lambert in Kolovrat
Dr. Ivan Premrov, Gradec pri Litiji	od 8. do pol 12. ure	V sodnem okraju Litija, izvzemši člane iz predilnice
Dr. Karol Wisinger, v predilnici v Gradcu pri Litiji	od 8. do 9. ure	Za člane iz predilnice v Gradcu pri Litiji
Dr. Božidar Kisel, Trebnje	od 8. do 11. dop.	Sodni okraj Višnja gora

Člani iz občin Zagorje, Kotedrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika. Člani iz predilnice se izkažejo pri zdravniku s svojo izkaznico. Vsi ostali člani iz sodnih okrajev Litija in Višnjagora, se morajo pri zdravniku izkazati z nakaznico, izgotovljeno od njih delodajalca. Stroškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list, se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. S pritožbami se je obračati na načelnika blagajne.

Načelstvo.

Učiteljska tiskarna

LJUBLJANA, Franciškaška ulica št. 6.
registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejšje plakate in vabila za ... shode in veselice. ...

Letne zaključke

Najmodernejšja uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd. ...

Stereotipija. Litografija

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani.

Pisarna: Turjaški trg št. 4, prvo nadstropje
Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne.
Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovanje
	dopol.	popol.	
Dr. Košenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Franc Minár kirurg in spl. zdr.	1/21.—1/23		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglasnico); brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih. Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščenina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.

Ivan Jax in sin,

Ljubljana Dunajska cesta 17
priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev
in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)
za rodbino in obrt.
Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.
Ceniki se dobe za-
stonj in franko.